

Izbaja vsak četrtek,
Velja s poštnino vred in
v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 8 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo in
plača se za navadno vrstico
če se oznanilo natisne en-
krat, 10 kr., če dvakrat,
15 kr., če trikrat 20 kr.,
in vsakokrat za kolek 30 k.

Štv. 10.

V Mariboru 10. marca 1870.

Tečaj IV.

Cenitva zemljišč.

Kdor ima s čim, more v Rim. Dober dobiček — dober vzitek. Kjer dača ni prevelika — tam cela snažna obleka. — Stari so to pregovori, stare so to resnice. Že Vodnik piše: slovensko kluse suha para, nemški konj debelač. Dalje proč od Dunaja, večji so davki, ne sicer po številu in znesku, pač pa po zmožnosti nje spraviti. Za tega voljo se v avstrijskih in Dunaju bližnjih krajih množi in šopiri premožnost, v oddaljenih deželah pa siromaštvo in nadloga. Skušnja potrjuje vse te resnične prigovore. Potovaje še l. 1829 po gornjem Avstrijskem srečam številne trume kmečkega ljudstva, vse cvetečega obličja in tako snažne svetlene obleke, da jih začudjen gledam. Ker pa je delavnik bil, si mislim, da utegnejo tu kak praznik imeti; zato jih popitam: ste na kakem obhajilu bili? O ne, mi odgovore, na sejmu smo bili. Ino tako lepo opravljeni? — Ravno tak vesel prikaz sem videl na nižjem Avstrijskem, in spoznal, da tim srečnim ljudem ne hodi tesno za dober dobiček, vzitek in da jih davki zlo ne tlačijo. Leta 1840 sem z nekim Nemcem prehajal Ljutomerske gorice. Ogledovaje si mlad in star svet, mi milo reče: Po vsem se jim vidi, da pogrešajo primerne hrane in obleke. — Tiste dobe je bilo občno povišanje davkov. Ker dunajska komisija ni vedla, kateremu okraju bi še 36000 zaostalih goldinarjev navrgla, spregovori njeni soud, tačajni mariborski okrajni glavvar (Marquet) toliko še zmore moj okres in zlat križec mu je za to besedo prsi kinčal. Okres pa je preobdačenje tlačilo dosih dob, 10.000 gld. te butare se je na ormuški okraj razpisalo. Sam grajšak je rekel: Bi zmogli moji ljudje toliko več plačevati, bi morali dozdat ali pijančevati ali si kaj prihraniti. Da nobeno ni, ker v golibe ne zahajajo in so tako siromašni, da z večine ne gleštajo odej na posteljih slamnatih, in da se pri mnogih oče in sin s tistim plajšem odvata in po nedeljah uzajemno v njem k službi božji hodita.

Ormuž je že precej daleč od državnega srca Dunaja. Daleč proč je še navadno hujša, posebno po slovanskem svetu. L. 1844 se v Trst pelaje, sem videl, kako so večkrat prerovni kmeti od pluga in motike k cesti pridirjali in milodara prosili! Na skrajni južni meji pa tere neverjetna reva. Ljudstvo na pol nago in slabeje oblečeno od naj slabšega našega mestnega berača, snede ko slačico ravno priraslo zelno glavico koj sirovo brez soli. Od kod te prerazlične prikazni? Samo od boljšega in slabejšega sveta? Nikakor, temuč od prevelikih davkov iz ene strani, ker pri oddaljenih inče tudi dobrih krajih ni veliko zaslužka za stotere reči, ktere se blizo velikih mest rade kupujejo, ni nobene prodaje, za dobre pri- in izdelke pa je slaba, ker pri- in dovozni stroški polovico in še več vrednosti pozobljejo, iz druge strani pa so pri slabih revnih krajih mali davki še vedno sila preveliki. Oboje se pri cenitvi zemljišč premalo premalo presoja in odšteva. Vladni komisarji in drugi nezvedenci ali nerodoljubi ugovarjajo: Saj se povsod davki po tisti razmeri nalagajo na čisti znesek zemljišč, tedaj je merilo jednako in pravično. Temu pa ni taka. Ravno v navidezno pravični besedi: „čisti znesek“, teči lepo zavita prva krivica. Kjer se dobro živi in lepo oblači; kjer je vse pohištvo snažno — pošteno — skoro gospodsko, tam ostaja pri ugodnem življenju malo čistega zneska in tedaj tudi mala podloga za davke, in to kam manjša od tistih krajev, kjer

se slabo živi, na pol strada in v revnih potrebnega pohištva praznih kočah stanuje. In to je vzrok, da morajo reveži toliko plačevati davka, ko v obilnosti živeči — po resnici še več. To spričajo, postavim duhovniki slovenski, kateri so na nemške fare prišli. Na Slovenskem nima držina pred poldnem južine, tudi ne po popoldne. Na Nemškem jo ima obakrat, vselej razun kruha ima vsak polič jabelčnice ali masel vina, zraven pa še počitka 1/2 — 1 cele ure. Na Slovenskem se malokdaj ali nikoli ob poldne ne kuha, ker kmetica nikakor ne utegne, temuč z zajtrkom ob enem skuhana slaba jed se ob poldne predstavi. Na Nemškem lepo utegnejo ob poldne jed na novo pripraviti. Na gornjem Štajeru itd. se ne sme nikoli masele mleka ali masla prodati, naj že ima gospodar ali grajšak po 10 — 20 krav, vse se mora doma povžiti; v premnogih naših južnih pokrajinah pa se mora skoro ves teden pri suhem in brez kuhe živeti. Ravno tak razloček je pri obleki. V nekih deželah si spravljajo vse potrebno, še lepo in drago, v nekih hodijo bosí cusravi, slabo odeti. Vse to kaže, da je hvaljeno merilo dač po čiststem znesku strašno strašno krivično. Eni smejo post. šest goldinarjev v pošteno življenje potrositi in še le sedmi ostaja kot čisti znesek za obdačenje, drugi ne morejo in ne potrosijo enega goldinarja, da ostaja že drugi za obdačenje in plačuje tedaj po 3—6krat preveč davkov.

Sedajni obilni zakoni.

(Spisal Fr. Jančar.)

(Konec.)

Pa morda kdo poreče: Po takem bo več delavnih rok. Pa tudi več malopridnežev, mu odgovorim. Lepe lastnosti in čednosti se ne dajo v srce vsipati. Na nemškem je rekel enkrat nek človek g. šolniku: Ako je oče norc, kaj morejo potem otroci biti? Ako je temu izrazu že g. školnik porod vzrokoval, kaj bomo še strmeli, če med tolikimi v sedajnem času sklenjenimi zakoni se tudi z enakimi lastnostmi nekteri znajdejo? Saj neki še ne nmijo sekire ali tepače nasaditi, motike zagvojzdi, drva praviloma cepiti ali kalati in žagati, žage spiliti, metlje zvezati, lestvice popraviti itd., če že zares potrebno orodje imajo. — Ali kar je storjeno, je storjeno. Zato gre sedaj preišljevat, kako se bo dalo pošteno in ne tatinsko živeti. Odprite toraj vi vincarji svoja ušesa, ki pod ptujimi strehami živite in vam je le za svoje skrbeti, med tem posestniki tudi drugih plačil, davkov in stroškov večkrat na cente imajo za hiše, strehe, posle, dacije, razno orodje itd.

Prvo je, ako hočete srečni biti mladi zakonci in poštenje pri ljudeh imeti, živite v strahu božjem in molite. Ne zahajajte nikdar brez krvave potrebe v krčmo. O velikih praznikih vam gotovo vaš gospodar kupico vina zastonj daja, inče pa si domu prinesite polič ali pint vina, če je družina večja, iz krčme, ako je goreča sila. Spravite si naj poprej najpotrebnejše orodje, kakor: motiko, sekiro, tepačo, žago, škafe, kad, žehtnjak itd., postelja, miza, stoli, podnožje, ničke itd., tako manjkati ne smejo. Tako skrbite za trpečo pošteno obleko za se in otroke, ktere brez izjema v šolo pošiljate, naj se dobro slovenski brati, pisati itd. naučijo. Snago čez vse v izbi in zunaj ljubite. Vse te reči se dajo sčasoma na pošten način spraviti, ako več zaslužujeta, ka-

kor izdavata, posebno pa če mož sam, ni zabite glave, ki komaj kaj zagleda, si že sam vé narediti. Zmikovati pa nikdar in nikoli ne smete, bodi si še tako majhna roba kakor je: obroč, kolj, ragla, deska, lata, drva itd., ali ročnik za motiko, grabljišče ali kos lesa za dožice, iz katerih bi se škaf ali sodec naredil. Poprositi se mora, krasti je greh, in večkrat majhna vkradena roba človeka v velikega tata spremeni, ki neprenehoma zmičuje zdaj tu, zdaj tam, kar se mu koristno zdi; nikoli pa ne misli na povračilo, odškodovanje ali odsluženje — in tako s črno tatinsko vestjo v temni grob zibne, ko so ga od hiše do hiše preganjali.

Gospodarju bodi odkritosrčen, vesten in priden delavec; vsaj on tebe in tvoje otroke redi, ker ti potrebnega zaslužka in živeža podeluje, pod njegovo streho pa prijetno prebivaš, za kar mu, ako pomisliš, nobene stopinje zastoj ne učiniš; saj veš, kako hitro oporečeš, ako bi kaj popraviti bilo pri hiši: to ni dnina!

V svojem stanu se vedno bolj in bolj izobražuj ter nobene prilike ne zanemari, kjer bi se kaj hasnovitejšega naučil, bodi si v vinogradu, sadovnjaku, na njivah, travnikih, v gozdih itd. Saj vendar večkrat kamo prideš, kjer vidiš, kako drugi umni gospodarji ravna; le ne imej vedno k sebi rok obrnjenih, kakor ljudje pravijo, pa boš ves drugačen in večje časti vreden, če lih si siromak.

Gnojšče ti naj bo na skrbi kakor lastno oko. Saj veš: v slabo izpito zemljo nič ne sadiš, dokler je ne pognojíš, ker bi delo bilo zastoj. To isto je na drugi še ne popolnoma izmolzeni zemlji, če se več gnoja po nji raztrosi, tudi se več prideluje in rastlinstvo uspešneje raste. Skrbi toraj tudi za obilni gnoj, ki ga z zemljo pokrivaš in z gnojnicjo polivaš. Inače prav dobro storiš, ako po zimi led, to je: zmerznjeno gnojnico v vinograde, sadovnjake, zlasti k drevesom in po travniku razpravljaš; ali pa kakšno na kup nametano zemljo mešanico z njo polivaš, kar ti dobro prsteno naredi, ki je v saditvi kaj dobra in zdatna. Nikdar pa ne pusti gnojnice po strugah in jarkih odtekati, da norcev prodajal ne boš. Saj vidiš, kako slabo tako ravnanje zemljo gnoji, kjer le ob jarku bolj gosta in temna trava zraste, druge je pa nič ni, in še tisto pest trave živina ne jé, ker je preveč smrdljiva; rajše polivaj z gnojnicjo ves kraj, kakor dalječ zamoreš, in basek bo stotern; to tedaj spomladi in jeseni, po leti pa vode prilivaj gnojnici, ako z njo tratnico gnojíš. V posebni jami se mora gnojnica blizo gnojšča zbirati, tu jo imaš vedno pri roki za vsako rabo ali potrebo.

Zato, dragi moj! naj te nikoli pod pazduho ne boli. Tak človek ni za nič, je sebi in drugim v nadlogo, ter pred poštenimi ljudmi sramota, ki vedno na subi palici gleda, dokler se od lenobe v grob ne zvrne v veselje drugim.

Živino imej v snagi in lepo jo redi. Ena krava dobro rejena ti več haska donša, ko dve sloki kolbači. Toliko živine si redi, kolikor imaš krme.

Laži se varuj ko steklega psa, in kar se ti zaupa, vestno in na tenko dopolni; to je več vredno ko polna mošnja zlata. Meni je enkrat nek vinar rek: Gospod! vas pač lahko nori vkanjuje; mu odgovorim: Pa Boga ne, in če mi krade, ga pa spodim. Glej tedaj, kaj je več vredno: dobro ime, ali polna mošnja zlata. Ne pomnoževaj unih število katerim vedno vsake reči primanjkuje, kar je grda sramota; saj ti je znano: leto ima 365 dni, in vsak dan se trikrat rado jé. Zaslužuj toraj več in manje izdavaj, tako se s časoma na močne noge postaviš: le bedaki iz dneva v dan živijo. Bog ti je um in zdrave ude dal, sam pa si si zvolil suprugo, pomagaj si tedaj tudi sam na pošteni način, in Bog ti bo pomagal, ker je že tolika sila zakonska.

Gospodarske stvari.

Umni sadjorejec.

Razne slive ali češplje.

Slive so že nepozlahtnjene dobre surove in suhe za vžitek, prodajo in žganje; so takorekoč na Slavonskem, spodnjem Štajarskem in na Dolenskem v Kranjski deželi doma, in neznano veliko jih raste; toda malo katero leto obrodijo, ker se premalo obdelavajo, trebijo, okopavajo in gnojijo.

Tudi sliv je mnogovrstnih plemen. Nekatere se bodo omenile s kratkim popisom, kakor:

1. **Zgodnja sliva** (Frühe Augustzwetschke). Drevo živahno raste, vendar ni tako veliko kakor je prosta navadna sliva. Dozori pa meseca avgusta ali velikega srpana, je modre barve, ki se lahko proda in je zlo dober za vžitek in gospodarstvo.

2. **Laška zelena sliva** (Ital. grüne Zwetschke). Drevo hoče rodovitno vlažno zemljo; ima pa moder, zlo dober sad za jed, gospodarstvo in sušilo, ki dozori meseca septembra in je velik, izvrsten, drevo pa rodovitno.

3. **Domača sliva** (Hauszwetschke). Sad dozori meseca septembra; je moder in najboljši izmed vseh sliv, jako dober za jed, ravno tako za gospodarsko rabo, in posebno za sušilo; če se drevo dostojno oskrbuje, je najkoristnejše pred vsemi drugimi drevesi.

4. **Dolanka** (Dolaner Zwetschke) dozori meseca septembra, je modre barve, izvrstna sliva; prav dobra za vžitek, posebno pa za gospodarstvo in sušilo; ta sadje na Českem najbolj priljubljen in čislán.

5. **Rudeča cesarka** (Rothe Kaiserpfleume — frühe Kaiserzwetschke). Sad je velik, jako lep in dober za jed in gospodarstvo, dozori pa meseca avgusta. Drevo je prav zalega odrastka, rodovitno in piramidnega ali visokega vrha.

6. **Diapreka** (Violette Diaprée). Sad je modre barve, dozori meseca avgusta in je najboljši izmed zgodnjih sliv; zlo dober za vžitek, gospodarstvo in sušilo. Drevo je srednje velikosti pa jako rodovitno.

7. **Rumene mirabelle** (Gelbe Mirabelle) dozori meseca julija in avgusta; sad je majhen, ki ga poznamo, toda pod drugim imenom; je zlo dober za jed, gospodarsko rabo, posebno pa za sušilo. Na toplem kraju in ne v mrzli zemlji je drevesce sila rodovitno; da bo pa visoko in veliko drevo zrastle, se mora na vrhu kake druge slive cepiti.

8. **Rudeča aprikozasta** (rothe Aprikosenpflume) Sad je velik, rumen, trdega mesa in dozori sred septembra, je prav dober za jed in priporočila vreden v gospodarsko rabo. Tudi drevo je rodovitno.

9. **Velika kraljica** (grosse Reine Claude). Dozori v začetku septembra meseca; sad je zelen in jako čislán ki se lahko proda; prav dober za jed, ravno tako koristen za gospodarsko rabo, posebno pa za sušilo. Drevo je zlo rodovitno.

10. **Normanski perdrigon** (Normännischer Perdrigon). Sad je modre barve, ki dozori avgusta meseca in je prav dober za jed. Drevo je veliko, rodovitno in lepe podobe.

Protí upornosti (trmi) konjev.

V „Prakt. Landw.“ pripoveduje neki gospodar o tem to-le: Neki voznik je svoj voz tako zlo s kamenjem nabasal, da ga konji niso mogli lahko iz mesta genoti. Ko so te že enkrat skusili in ni šlo, niso celo hoteli več vleči. Bičevanje, mnogo kričanje in preganjanje konjev ni celo nič pomagalo; na to pride voznik do zvižace, o kateri je že prej slišal, da je v enakih primerljajih prav koristna. Stopi namreč iz konja in začne z velikim hrupom kamenje iz voza metati in po tem spet s tihoma na voz devati tako, da so konji samo opazili, da se je kamenje iz voza metalo, ne pa, da se je spet na njega devalo. Na to priganja spet konje k vožnji in ti misleči, da je zdaj voz mnogo lažji, potegnejo urno voz in šlo je naprej. Ta dogodba, katero je pripovedoval mož, kteremu se mora verovati, kaže zadosti jasno, da se tudi pri živalih več opravi z dobrim kakor s silo, in da je potrebno žival poznati in z lepimi in drugimi naravskimi pomočki pri uji to doseči, kar od nje hočemo, ne pa s tepenjem.

V tem se tudi priporoča to, da se konjem zavežejo oči in se potem še le uporni konji malo z bičem naženejo, kar tudi ima skorej vsikdar zaželjen uspeh. Konj namreč ne vidi, se začne bati in rad vleče. O zadnjem pomočku smo se sami večkrat prepričali.

Dopis.

Iz Bočkovec pri mali Nedelji 3. sušča. — V občé je imela velika beseda v spomin rajnega A. Krempl-n a